

УДК 613/614+331.47

О.В. Євтушик,**Ю.В. Клапцов,**

кандидат технічних наук, доцент

ВІТЧИЗНЯНИЙ ПРОГРЕСИВНИЙ ДОСВІД ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЗДОРОВ'Я

У статті аналітично досліджено процес впровадження європейських стандартів OHSAS 18000 на вітчизняних підприємствах як гарант професійної безпеки та здоров'я працівників. У ході роботи було визначено, що, впровадивши цю серію стандартів, підприємство має можливість виключити або звести до мінімуму ризик травмувань та професійних захворювань для співробітників.

Ключові слова: професійна безпека, здоров'я працівників.

В статье аналитически исследован процесс внедрения европейских стандартов OHSAS 18000 на отечественных предприятиях как гарант профессиональной безопасности и здоровья работников. В ходе работы было установлено, что, внедрив данную серию стандартов, предприятие имеет возможность исключить или свести к минимуму риск травм и профессиональных заболеваний для сотрудников.

Ключевые слова: профессиональная безопасность, здоровье работников.

Paper analytically studies the process of an implementation of the European standards OHSAS 18000 in domestic enterprises as the guarantor of occupational safety and health of workers. During the work it was found that introducing this series of standards, the company has the ability to eliminate or minimize risk to employees.

Keywords: occupational safety, employees' health.

Вступ. Умови жорсткої конкуренції на світових ринках вимагають від учасників підприємницької діяльності врахування всіх аспектів успішного функціонування підприємства та узгодження взаємовідносин між виробниками, споживачами і суспільством. Впровадження в різні галузі народного господарства нової техніки та технологій зумовлює необхідність та важливість розгляду питань з професійної безпеки та здоров'я працівників.

Постановка завдання. Проведений нами аналіз дозволив встановити, що професійні захворювання ведуть не тільки до зниження працездатності, а й до втрати здоров'я [1]. На цьому фоні спостерігається тенденція зниження середнього віку тривалості життя, уповільнюється розвиток людини і формування її особистості. В умовах специфічних ринкових відносин така ситуація постає проблемою державного рівня, адже втрачається життєздатність української нації. Тому окреслене завдання, а саме звернення до прогресивного досвіду європейських стандартів у сфері професійної безпеки з метою аналізу переваг впровадження цих стандартів на вітчизняних підприємствах є актуальним.

Результати досліджень. Одним з головних напрямів роботи служб з охорони праці є профілактична робота із запобігання нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози здоров'ю осіб, викликаним умовами праці. За статистичними даними, впродовж останніх років існує тенденція збільшення виробничого травматизму [2]. Водночас статистичні дані не відображають реального стану промислової безпеки та охорони праці, оскільки не враховують економічну динаміку, рівень життя населення та інші чинники. Як наслідок, ризик зазнати травму на виробництві продовжує залишатися високим. Збільшується також відсоток кількості випадків травмування з важкими наслідками до загальної кількості травмованих. На рис. 1 наведено відсоткове співвідношення кількості нещасних випадків по регіонах України за 2015 рік.

Рис. 1. Діаграма кількості нещасних випадків по регіонах України за 2015 рік

Аналіз інформації (рис.1) свідчить, що найбільша кількість нещасних випадків зареєстрована в Донецькій, Дніпропетровській областях та в м. Києві

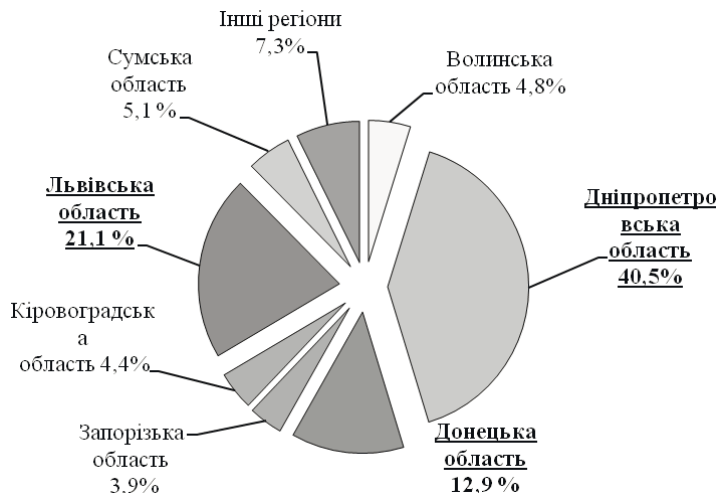

Рис. 2. Діаграма кількості професійних захворювань по регіонах України за 2015 рік

Найбільша кількість професійних захворювань зареєстрована у Дніпропетровській, Львівській і Донецькій областях. За даними Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, найбільш травмонебезпечними причинами настання нещасних випадків є організаційні – 65 % нещасних випадків, через психофізіологічні причини сталося 23,6 % нещасних випадків, а через технічні причини – 11,4 % нещасних випадків (табл. 1) [2].

Таблиця 1

**Розподіл кількості потерпілих від нещасних випадків
за даними актів Н-1 за найбільш травмонебезпечними причинами
настання нещасних випадків за 2015 рік**

№ п/п	Причина настання нещасного випадку	Кількість складених актів		У відсотках до загальної кількості	
		всього	в т. ч. смертельно	всього	в т. ч. смертельно
1. Організаційні причини		2 987	225	65,0	4,9
1.1	Невиконання вимог інструкцій з охорони праці	1 688	71	36,8	1,5
1.2	Невиконання посадових обов'язків	403	30	8,8	0,7
1.3	Порушення правил безпеки руху (польотів)	272	44	5,9	1,0
1.4	Порушення технологічного процесу	149	17	3,2	0,4
1.5	Порушення вимог безпеки під час експлуатації транспортних засобів	79	13	1,7	0,3
1.6	Порушення вимог безпеки під час експлуатації обладнання, устаткування, машин, механізмів тощо	70	9	1,5	0,2
1.7	Інші організаційні причини	63	12	1,4	0,3
1.8	Незастосування засобів індивідуального захисту (у разі їх наявності)	46	6	1,0	0,1
2. Психофізіологічні причини		1 082	82	23,6	1,8
2.1	Особиста необережність потерпілого	537	10	11,7	0,2
2.2	Травмування (смерть) внаслідок протиправних дій інших осіб	323	24	7,0	0,5
2.3	Інші причини	144	23	3,1	0,5
2.4	Інші причини (тимчасове перебування в зоні бойових дій, не виконуючи роботи військового характеру)	43	16	0,9	0,3
3. Технічні причини		523	53	11,4	1,3
3.1	Незадовільний технічний стан виробничих об'єктів, будівель, споруд, інженерних комунікацій, території	161	11	3,5	0,2
3.2	Інші технічні причини	81	9	1,8	0,2
3.3	Незадовільний технічний стан засобів виробництва	76	7	1,3	0,2
3.4	Конструктивні недоліки, недосконалість, недостатня надійність засобів виробництва	60	9	1,3	0,2
3.5	Недосконалість технологічного процесу, його невідповідність вимогам безпеки	54	10	1,2	0,2

Вагомими причинами формування несприятливих умов праці є недосконалість технологічного процесу, використання застарілого обладнання, машин і механізмів та їх несправність, неефективність та невикористання засобів захисту працівниками, порушення правил охорони праці, режимів праці і відпочинку, тривалий час роботи у шкідливих виробничих умовах, не проведення або низька якість проведення атестації робочих місць за умовами праці, несвоєчасне виявлення та пізня діагностика професійних захворювань, низька якість проведення медичних оглядів працівників, руйнація системи промислової медицини.

Серія стандартів OHSAS 18000 – це система управління професійною безпекою і здоров'ям, що містять вимоги і керівні вказівки до розробки та впровадження систем менеджменту промислової безпеки та охорони праці. Основною метою серії стандартів є сприяння поетапному створенню здорових і безпечних умов праці на основі їх фактичної і достовірної оцінки, обліку результатів сертифікації при наявності механізму економічної зацікавленості роботодавців у поліпшенні умов праці. Ця система стандартів може застосовуватися будь-якою організацією, яка бажає розробити систему менеджменту промислової безпеки та охорони праці, щоб виключити або звести до мінімуму ризик для співробітників. Концептуально система управління професійною безпекою створена, виходячи з тих самих принципів управління, що і стандарти ISO 14000 та ISO 9000, що забезпечує їхню сумісність [3]. Впроваджуючи комплексну систему управління, підприємство має можливість отримати максимальну вигоду при низьких витратах.

За даними Реєстру системи сертифікації УкрСЕПРО, було проведено аналіз впровадження комплексу стандартів на підприємствах України (табл. 2) [4].

Таблиця 2

**Кількісні показники сертифікації систем управління якістю
в розрізі регіонів України**

№ з/п	Область	ISO 9001	ISO 14001	OHSAS 18001
1	Вінницька	72	2	0
2	Волинська	57	0	0
3	Дніпропетровська	351	22	1
4	Донецька	283	10	5
5	Житомирська	57	1	1
6	Закарпатська	16	0	0
7	Запорізька	123	0	0
8	Івано-Франківська	42	2	0
9	Київська	746	46	8
10	Кіровоградська	53	1	1
11	Луганська	109	1	1
12	Львівська	119	5	1
13	Миколаївська	82	5	3

№ з/п	Область	ISO 9001	ISO 14001	OHSAS 18001
14	Одеська	179	7	6
15	Полтавська	161	8	6
16	Рівненська	44	2	0
17	Сумська	48	0	0
18	Тернопільська	46	0	0
19	Харківська	379	32	4
20	Херсонська	52	0	0
21	Хмельницька	77	1	1
22	Черкаська	55	2	0
23	Чернівецька	25	0	0
24	Чернігівська	117	2	0
	Всього	3309	158	40

За результатами аналізу, у всіх областях України представлено стандарти серії ISO 9000, які кількісно переважають над іншими стандартами. Найменше впроваджено в Україні стандартів системи управління професійною безпекою і здоров'ям OHSAS 18000, у дванадцяти областях цей стандарт взагалі не представлений. Найбільше запроваджено цю серію стандартів у Київській, Полтавській, Одеській та Донецькій областях. Найменше сертифіковані за міжнародними стандартами підприємства Закарпатської області.

Підприємства, впровадивши європейські стандарти, отримали такі переваги: зниження травматизму, людських втрат і загальної кількості хвороб персоналу; підвищення можливостей адаптації підприємства до ринкових умов, що змінюються; формування системи підготовки і розвитку персоналу, зміна корпоративної і виробничої культури організації, поліпшення якості робочих місць; поліпшення привабливості та іміджу підприємства за рахунок низьких показників травматизму; зменшення витрат, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварій та інцидентів на виробництві; можливість завоювати нові ринки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі аналізу статистичних даних кількості нещасних випадків та професійних захворювань за регіонами України, нами обґрунтовано необхідність впровадження європейських стандартів серії OHSAS 18000 на вітчизняних підприємствах як гаранта промислової безпеки та здоров'я працівників. Важливим було проаналізувати та оцінити процес сертифікації цією серією стандартів підприємств України в розрізі регіонів. Акцентовано увагу на перевагах, які може отримати підприємство у сфері професійної безпеки, впровадивши європейські стандарти OHSAS 18000.

Подальші дослідження будуть спрямовані на визначення чинників, що гальмують впровадження стандартизації системи управління професійною безпекою і здоров'ям OHSAS 18000 на вітчизняних підприємствах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Євтушик О.В. Роль профілактики травматизму та професійних захворювань у збереженні здоров'я нації / О.В. Євтушик, Ю.В. Клапцов // Тези доповіді XIV Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених та студентів КНУТД “Наукові розробки молоді на сучасному етапі”. – Том II. – К. : КНУТД, 2015. – С. 220.
2. Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.social.org.ua/activity/profilactika>.
3. Сертифікати. Отримати сертифікат OHSAS 18000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://advokatam.in.ua/content/%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B8>.
4. Київоблстандартметрологія. Показники моніторингу впровадження та сертифікації систем управління за даними Реєстру системи сертифікації УкрСЕПРО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bcdst.kiev.ua/index.php/home/922-iv-2014>.

Отримано 02.06.2016

Рецензент Марченко О.С., к.т.н.